

LIEFDESLEVEN VAN DE

LIBEL

INGEWIKKELDE

HET

Vrijwel iedereen ziet op warme zomerdagen wel eens kleine blauwe juffers en grote libellen door de tuin vliegen. Wat veel mensen niet weten, is dat in Nederland ongeveer 65 soorten libellen voorkomen. Vergeleken met de ons omringende landen is dat veel, zeker wanneer je bedenkt dat Nederland erg klein is. Dit komt omdat Nederland bijzonder rijk is aan water. Vennen, rivieren en beken: we hebben het allemaal. En als u een vijver heeft zullen libellen zich, met een beetje geluk, zelfs voortplanten in uw tuin.

De libel maakt in zijn leven van ei naar volwassen libel een onvolledige metamorfose door. Dit heet zo omdat de larve geleidelijk overgaat in de volwassen libel en het popstadium wordt overgeslagen. Libellen zijn met name in de zomer actief en overwinteren als ei of larve.

VOORTPLANTING

Libellen en juffers hebben een heel bijzondere manier van voortplanten. Het mannetje heeft aan de punt van zijn achterlijf een soort tangetje, waarmee hij het vrouwtje achter haar kop vastgrijpt. Als dat lukt, vliegen de libellen aan elkaar vast verder. Het mannetje voorop, het vrouwtje erachter. In officiële termen heet dit 'in tandem vliegen'. De libellen vliegen eerst een tijdje in tandem, voordat ze overgaan tot de echte paring. De paring van libellen is nogal complex. De geslachtsorganen van zowel het mannetje als het vrouwtje bevinden zich namelijk bij de achterlijfspunt.

Het paringswiel van het lantaamtje.
(Foto: Ab Baas)

Het mannetje verplaatst daarom, voordat hij het vrouwtje vastgrijpt achter haar kop, zaadcellen vanuit zijn achterlijf naar een holte net achter het borststuk. Tijdens de paring buigt het vrouwtje, dat nog steeds door het mannetje wordt vastgehouden, haar achterlijf naar het borststuk van het mannetje. De vorm die dan ontstaat, noemen we het paringswiel. Met een beetje fantasie heeft dit paringswiel de vorm van een hart. Hoewel er meerdere theorieën zijn wordt wel gezegd dat het paringswiel van libellen model stond voor ons symbool voor de liefde. Bij sommige soorten duurt de paring enkele seconden, bij andere meer dan een uur.

Na de paring gaat het vrouwtje over tot het afzetten van de eitjes. De mannetjes van een aantal soorten gaan na de paring gewoon weg en op zoek naar een nieuwe partner. Andere soorten blijven aan het vrouwtje vastzitten in tandem totdat de vrouwtjes de eitjes hebben afgezet, weer andere soorten bewaken het vrouwtje tijdens de eiafzet.

HET EITJE

De libel begint, net als alle insecten, als eitje. De vrouwtjes zetten de eitjes af in een vochtige omgeving, meestal in het water of tussen waterplanten. Dat kan op verschillende manieren gebeuren. Zo zijn er soorten die hun eitjes afzetten in planten (bijvoorbeeld de grote keizerlibel) en er zijn soorten die ze los in het water afzetten (bijvoorbeeld de platbuik). Sommige juffers verdwijnen tijdens de eiafzet zelfs helemaal onder water om hun eitjes in onderwaterplanten af te zetten.

DE LARVE

Uit het eitje komt een larve. Larven van libellen leven onder water en zijn echte jagers. Wormpjes, muggen en kikkervisjes staan op het menu. De larve groeit, vervelt een aantal keren en ondergaat veranderingen die hem voorbereiden op een leven als volwassen libel. Hoe lang die ontwikkeling duurt, is afhankelijk van de soort. Bij de meeste soorten duurt dat ongeveer 1 of 2 jaar, met uitersten tot vijf jaar! Veel langer dus dan hun leven als volwassen libel.

DE LIBEL

Als de larve voldoende is ontwikkeld, begint het zogenaamde uitsluipen. De larve kruipt uit het water en gaat aan een rechtopstaande waterplant hangen. Riet, zeggen of biesen zijn goede voorbeelden hiervan. Dan barst de huid achter de kop open. De libel, nog helemaal nat, kruipt uit het larvenhuidje. Op dit moment kan de libel nog niet vliegen! Het opdrogen duurt even, een libel is dan dus erg kwetsbaar. Als de libel helemaal is opgedroogd vliegt hij weg. Zijn lege larvenhuidje blijft achter op de stengel. Je kunt die huidjes vinden door te kijken in de oeverzone, tot ongeveer een halve meter boven het water, tussen de stengels van de planten. Bij de meeste soorten duurt dit uitsluipen ruim een uur.

WATERJUFFERS EN ECHTE LIBELLEN

Libellen worden in twee groepen onderverdeeld: de waterjuffers en de echte libellen. Juffers zijn slanke en meestal kleine libellen die rustig vliegen. Hun voor- en achtervleugels hebben dezelfde vorm: ze heten daarom ook wel de gelijkvleugeligen. Het lantaamtje en de vuurjuffer zijn waterjuffers die in veel tuinen voorkomen.

De echte libellen zien er veel robuuster uit. Het zijn vaak goede en snelle vliegers en de achtervleugel is breder dan de voorvleugel. De blauwe glazenmaker is een voorbeeld van een echte libel die bij tuinvijvers vaak gezien wordt.

LIBELLEN IN DE TUIN

Volwassen libellen leven van allerlei vliegende insecten. In een gevarieerde tuin vliegt meestal van alles rond en kunnen de libellen dus jagen. Omdat de larven onder water jagen en de libellen boven water, houden ze op beide plaatsen het aantal muggen binnen de perken. Omdat libellen jagers zijn, denken veel mensen ten onrechte dat libellen steken of bijten. Maar om te kunnen steken heeft een insect een angel nodig, en die heeft een libel niet. En zijn kaken zijn veel te zwak om mensen te bijten. Zelfs in een kleine vijver kunnen libellen zich voortplanten. Het lantaamtje bijvoorbeeld, zal de weg naar uw vijver snel weten te vinden! Vaak komen libellen niet alleen om wat te eten. Ze zullen, in een tuin met een vijver, een partner zoeken en zich voortplanten.

De blauwe glazenmaker (Foto: Kars Veling)

DE VLINDERSTICHTING 25 JAAR!

Op 22 juni 2008 is het precies 25 jaar geleden dat De Vlinderstichting werd opgericht. En dat wordt gevierd. Het Vlinderstichting jubileumjaar staat bol van activiteiten en feestelijkheden, zoals een jubileumboek, een libellencongres en een waarnemersdag. Voor een actueel overzicht van de activiteiten kunt u terecht op www.vlinderstichting.nl/jubileum, of stuur een mailtje naar info@vlinderstichting.nl.